

ВІДГУК
офіційного опонента на дисертацію
Варениченко Анастасії Борисівни «Підготовка майбутнього вчителя
початкової школи до формування екологічної культури молодших
школлярів», подану на здобуття
наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю
13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

**Актуальність теми виконаної роботи та зв'язок із планами
відповідних галузей науки**

На сучасному етапі суспільний дискурс навколо педагогічної освіти кардинально змінюється, тому її зміст дедалі більше орієнтується на компетентність, мобільність та готовність майбутніх учителів здійснювати професійну діяльність в умовах створення Нової української школи. У суспільстві активно обговорюється ідеологія реформування освіти, що складається з низки базових умов, серед яких важливе місце займає підготовка вчителя, який має свободу творчості й розвивається професійно. Проблема навколошнього середовища є надзвичайно актуальною і привертає до себе все більше уваги, адже усвідомлення значення довкілля та його проблем, реальних і потенційних, складає істотну частину стійкої та високої якості життя кожної людини, усього суспільства та нації в цілому. Посилення вимог до професійної підготовки шкільних педагогів, у тому числі вчителів початкової школи, передбачає використання сучасних здобутків педагогічної науки, вміння формувати екологічну культуру в молодших школлярів, упровадження ефективних технологій інноваційної діяльності.

Тому не викликає заперечення те, що процес підготовки майбутнього вчителя початкової школи до формування екологічної культури молодших школлярів відбудеться більш ефективно в разі дотримання педагогічних умов: включення в змістову парадигму підготовки студентів матеріалу екологічного спрямування з метою інтеграції екологічних та психолого-педагогічних знань; використання оптимальних традиційних та інноваційних форм і методів у напрямі активізації аксіологічного потенціалу студентів для актуалізації потреб молодших школлярів у природоохоронній діяльності; організація освітнього процесу засобами взаємозв'язку теоретичної й практичної підготовки на основі впровадження нових освітніх технологій. З цієї позиції дослідження

Варениченко Анастасії Борисівни не викликає сумнівів і вказує на його важливість і своєчасність. Слід також зазначити, що дослідження здійснювалося відповідно до основних напрямів та завдань наукової теми кафедри педагогіки і педагогічної майстерності Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького «Теоретичні основи формування професіоналізму майбутніх педагогів» (державний реєстровий номер 0114U002928), проєкту фундаментального дослідження: «Людиновимірність гармонізації культурно-освітнього простору майбутніх педагогів» (державний реєстровий номер 0113U000293).

Найбільш істотні наукові результати, що містяться в дисертації

Ретельний аналіз теорії і практики досліджуваного питання дозволив дисертантці з'ясувати, що проблемі підготовки майбутнього вчителя початкової школи до формування екологічної культури молодших школярів не приділялося належної уваги, адже в дослідженнях різних авторів розглядалися здебільшого загальні аспекти професійної підготовки вчителів початкової школи. Натомість дисертантці на основі вивчення реального стану та розкриття особливостей структури і змісту професійної підготовки у педагогічних ЗВО вдалося розробити модель підготовки майбутнього вчителя початкової школи до формування екологічної культури молодших школярів, а також теоретично обґрунтувати й експериментально перевірити ефективність педагогічних умов її реалізації.

Нові факти, одержані дисертантом

Вперше розроблено модель підготовки майбутнього вчителя початкової школи до формування екологічної культури молодших школярів, яка охоплює такі блоки: методологічно-цільовий (мета, завдання, підходи, принципи); змістово-технологічний (етапи, зміст, форми, методи, технології); діагностично-результативний (критерії, рівні, діагностичний інструментарій, результат); обґрунтовано педагогічні умови підготовки майбутнього вчителя початкової школи до формування екологічної культури молодших школярів (включення в змістову парадигму підготовки студентів матеріалу екологічного спрямування з метою інтеграції екологічних та психолого-педагогічних знань; використання оптимальних традиційних та інноваційних форм і методів у напрямі активізації аксіологічного потенціалу студентів для актуалізації потреб молодших школярів у природоохоронній діяльності; організація освітнього процесу засобами взаємозв'язку теоретичної й практичної підготовки на основі впровадження нових освітніх технологій).

Ступінь обґрутованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Новизна і вірогідність загальних висновків дисертації підтверджуються результатами дослідження, здійсненого дисеранткою, і в цілому не викликають сумніву. Найбільш суттєві наукові та практичні результати викладено у висновках й опублікованих працях. Основні положення та висновки, сформульовані в дисертації, достатньо переконливо аргументовані, адже спираються на теоретико-методологічне підґрунтя, практичний досвід та результати педагогічного експерименту з підготовки майбутнього вчителя початкової школи до формування екологічної культури молодших школярів.

Значення результатів для науки і практики

Дослідження Варениченко Анастасії Борисівни містить нові, раніше не захищенні наукові положення, а обґрутовані результати в сукупності розв'язують важливу науково-прикладну проблему підготовки майбутнього вчителя початкової школи до формування екологічної культури молодших школярів. Позитивні наслідки для педагогічної науки ґрунтуються на тому, що дисеранткою удосконалено змістове наповнення освітнього процесу підготовки майбутніх фахівців спеціальності «Початкова освіта»; подального розвитку набули наукові знання про екологічну культуру особистості молодшого школяра, зміст, форми і методи підготовки майбутніх учителів початкової школи.

Рекомендації щодо використання результатів і висновків дисертації

Теоретичні положення, узагальнення та висновки дисертації можуть бути використані в освітньому процесі закладів вищої освіти при викладанні нормативних та вибіркових навчальних дисциплін, спецсемінарів для підготовки майбутнього вчителя початкової школи; у подальших дослідженнях з теорії та методики професійної освіти.

Оцінка змісту дисертації, її завершеність у цілому

Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків до розділів, висновків, списку використаних джерел (290 найменування, із них 65 – іноземною мовою), 10 додатків на 80 сторінках. Загальний обсяг роботи становить 337 сторінок, з них 216 сторінок – основний текст. Робота містить 6 рисунків, 58 таблиць.

У першому розділі – «Теоретичні основи підготовки майбутнього вчителя початкової школи до формування екологічної культури молодших

школярів» – охарактеризовано ступінь розробленості проблеми дослідження; уточнено сутність ключових понять; розкрито зміст та особливості екологічної освіти молодших школярів в аспекті підготовки майбутніх учителів початкової школи.

У другому розділі – «Діагностика готовності майбутнього вчителя початкової школи до формування екологічної культури молодших школярів» – здійснено моніторинг підготовки майбутнього вчителя початкової школи до формування екологічної культури молодших школярів; уточнено критерії, показники та рівні готовності майбутнього вчителя початкової школи до формування екологічної культури молодших школярів; розкрито методику дослідницько-експериментальної роботи та організації констатувального етапу.

У третьому розділі – «Експериментальна робота з перевірки ефективності підготовки майбутнього вчителя початкової школи до формування екологічної культури молодших школярів» – розроблено модель, теоретично обґрунтовано й експериментально перевірено педагогічні умови підготовки майбутнього вчителя початкової школи до формування екологічної культури молодших школярів; розроблено програму та методику організації формувального експерименту, здійснено інтерпретацію результатів дослідницько-експериментальної роботи.

Ефективність педагогічних умов доведено результатами формувального експерименту: збільшилася кількість студентів із високим і середнім рівнями готовності та зменшилася кількість студентів із низьким в експериментальній групі, тоді як у контрольній групі аналогічний показник істотно не збільшився. Результати дослідження свідчать про динамічні позитивні зміни рівнів готовності до формування екологічної культури молодших школярів серед студентів експериментальних груп під впливом запропонованих нововведень.

Результат реалізації педагогічних умов підтверджує їх ефективність і дозволяє зробити висновок про перспективи та можливості рекомендувати їх для впровадження в практику закладів вищої освіти.

Висновки і рекомендації, що сформульовані в дисертації є логічними і адекватними змісту дисертації, відображають її найбільш важливі науково-теоретичні і практичні результати. Загалом, дисертаційна робота за змістом і формою є завершеним дослідженням.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації

Позитивно оцінюючи дослідження Варениченко Анастасії Борисівни, вважаємо за необхідне висловити такі **зауваження**:

1. Вважаємо, що під час висвітлення особливостей підготовки майбутнього вчителя початкової школи до формування екологічної культури молодших школярів у дослідженнях українських і зарубіжних науковців бажано було б зіставити зазначені наукові розвідки, виокремивши ті доробки, які є вагомими для дослідження. Крім цього, варто було б посилити авторську інтерпретацію цих наукових матеріалів,

2. Важливим компонентом професійної підготовки вчителів початкових класів є педагогічна практика. Варто було б більш грунтовно показати значущість даного напряму.

3. На нашу думку, потребує більшої теоретичної та практичної конкретизації визначена автором така педагогічна умова, як використання оптимальних традиційних та інноваційних форм і методів у напрямі активізації аксіологічного потенціалу студентів для актуалізації потреб молодших школярів у природоохоронній діяльності.

4. З метою популяризації результатів дослідження та з огляду на те, що сучасний педагог має володіти навичками використання цифрових технологій в освітньому процесі, слід було б створити електронний посібник або сайт для вчителів початкових класів з метою обміну досвідом застосування розробленої Вами методики діагностування рівнів готовності майбутнього вчителя початкової школи до формування екологічної культури молодших школярів.

5. Варто більш ширше впровадження результатів дослідження.

Повнота висвітлення результатів в опублікованих працях

Заслуговує на схвалення повнота висвітлення основних результатів дослідження у фахових виданнях і масштабність апробації його окремих положень у доповідях на представницьких конференціях різного науково-практичного спрямування упродовж 2015 – 2019 рр. Крім цього, наукові положення, висновки і рекомендації достатньо повно викладено у 23 публікаціях автора (6 – у співавторстві), із них 9 статей відображають основні наукові результати (1 – у зарубіжному фаховому виданні).

Ідентичність змісту автореферату і основних положень дисертації

Структурна побудова, зміст, результати роботи, основні висновки, викладені в авторефераті, відповідають і повністю відображають основні положення дисертації.

Висновок про відповідність дисертації вимогам «Порядку присудження наукових ступенів».

На основі вивчення поданої роботи можна дійти висновку, що дисертаційна робота Варениченко Анастасії Борисівни «Підготовка майбутнього вчителя початкової школи до формування екологічної культури молодших школярів» є завершеною, самостійно виконаною науковою працею, що має важливе теоретичне й прикладне значення для розвитку педагогічної науки, заслуговує позитивної оцінки, відповідає вимогам «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. № 567 (зі змінами, внесеними згідно з постановами КМ за № 656 від 19.08.2015 р. та за № 1159 від 30.12.2015 р.), а її автор – Варениченко Анастасія Борисівна – заслуговує присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, професор, завідувач
кафедри педагогіки та психології
Закарпатського угорського інституту
ім. Ференца Ракоці II

O. A. Біда

Підпис О.А. Біди засвідчує.
Завідуюча відділом кадрів
Закарпатського угорського інституту
ім. Ференца Ракоці II

Г. В. Рейплік